

۲۲۳۸۵۲۰

نقش دیوان دعاوی ایران-ایالات متحده

در

توسعه تدریجی حقوق بین الملل

به انضمام:

چند اصطلاح حقوقی و متن فارسی اساسنامه کمیسیون حقوق بین الملل

تألیف:

علی قهاری

دکترای حقوق بین الملل

مجمع علمی و فرهنگی مجد

سرشناسه	:	قهراری، علی،
عنوان قراردادی	:	ایران. قوانین و احکام Iran. Laws, etc.
عنوان و نام پدیدآور	:	نقش دیوان دعاوی ایران-ایالات متحده در توسعه تدریجی حقوق بین الملل ... / تألیف علی قهراری.
مشخصات نشر	:	تهران: مجد، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	:	۲۸۲ ص: جدول.
شابک	:	۹۷۸-۶۲۲-۲۲۵-۶۹۲-۰
وضعیت فهرست نویسی	:	فیفا
موضوع	:	دیوان داوری دعاوی ایران و ایالات متحده
موضوع	:	Iran - United States claims Tribunal
موضوع	:	دیوان بین المللی دادگستری
موضوع	:	International Court of Justice
موضوع	:	داوری بین المللی
موضوع	:	(Arbitration (International law
موضوع	:	ایران -- دعاوی علیه ایالات متحده
موضوع	:	Iran -- Claims vs. United States
موضوع	:	ایالات متحده -- دعاوی علیه ایران
موضوع	:	United States -- Claims vs. Iran
موضوع	:	رده بندی کنگره KZ۲۳۸
موضوع	:	رده بندی دیویی ۳۴۱/۵
موضوع	:	شماره کتابشناسی ملی: ۸۴۹۶۹۷۶
موضوع	:	اطلاعات رکورد : فیفا
موضوع	:	کتابشناسی

هرگونه تکثیر کامل یا قسمتی از کتاب بدون اجازه پدیدآورنده یا ناشر، خلاف قانون، شرع و اخلاق است.
مؤید تخلص را به دفتر مرکزی «مجد» گزارش فرمایید.

دفتر مرکزی مجد:

تهران، میدان انقلاب، تقاطع خیابان منیری جاوید و شهدای ژاندارمری، پلاک ۵۷

تلفن و دورنگار: ۶۶۴۹۵۰۳۴ - ۶۶۴۸۷۸۷۴ - ۶۶۴۸۷۸۷۴

فروشگاه: تقاطع خیابان منیری جاوید و شهدای ژاندارمری، پلاک ۵۹

تلفن: ۶۶۴۸۷۸۷۴ - ۶۶۴۰۹۴۲۲

www.majdpub.ir

E- mail: info@majdpub.ir

صفحه رسمی انتشارات مجد در اینستاگرام: [@majdlaw](https://www.instagram.com/majdlaw)

کانال رسمی انتشارات مجد در تلگرام: [@majdlaw](https://www.telegram.com/majdlaw)

نقش دیوان دعاوی ایران-ایالات متحده در توسعه تدریجی حقوق بین الملل

تألیف:	علی قهراری
ناشر:	انتشارات مجد
چاپ اول:	آبان، ۱۴۰۰
تعداد:	۵۰۰ نسخه
شابک:	۹۷۸-۶۲۲-۲۲۵-۶۹۲-۰
	ISBN: 978 - 622- 225- 692- 0

حق چاپ محفوظ و منحصر به «مجد» است.

فهرست مطالب

۱۱	 پیشگفتار
۱۳	 مقدمه
۲۷	 فصل اول: راهکارهای توسعه تدریجی حقوق بین الملل
۲۷	 مبحث اول: راهکارهای کلاسیک
۲۷	 گفتار اول: تعهدات عام الشمول در قضیه بارسلونا تراکشن
۲۸	 گفتار دوم: قاعده آمره در کنوانسیون ۱۹۶۹ حقوق معاهدات
۲۹	 گفتار سوم: مواد ۴۱ و ۴۸ طرح مسئولیت بین المللی دولت ها
۳۲	 گفتار چهارم: مقام بین المللی اعماق در کنوانسیون ۱۹۸۲ حقوق دریاها
۳۳	 گفتار پنجم: کنوانسیون های لاهه و ظهور دیوان دائمی داورى
۳۴	 گفتار ششم: آنستیرال
۳۶	 مبحث دوم: راهکارهای مترقیانه
۳۸	 گفتار اول: مجمع عمومی سازمان ملل متحد
۳۹	 گفتار دوم: تفسیر موسع از قواعد موجود
۴۳	 گفتار سوم: تفسیر جدید از قواعد تقسیم در دادرسی های بین المللی
۴۶	 گفتار چهارم: انتفاع دادرسی های بین المللی از آراء سابق
	 فصل دوم: توسعه حقوق بین الملل از مجرای مسئولیت بین المللی دولت در برابر
۴۹	 اشخاص
۴۹	 مبحث اول: مسئولیت بین المللی دولت در برابر اشخاصی با تابعیت مضاعف
۵۱	 گفتار اول: نظریات راجع به تابعیت مضاعف
۵۱	 بند ۱: نظریه عدم مسئولیت دولت ها (دکترین مساوات)
	 بند ۲: نظریه اعمال اولین تابعیت (یا دکترین ترجیح تابعیت کشور اقامتگاه تبعه
۵۲	 مضاعف)
۵۲	 بند ۳: نظریه ترجیح تابعیت کشور فاتح
	 بند ۴: نظریه تابعیت مؤثر یا فعال (اعراض از دکترین مساوات بر مبنای استناد به
۵۳	 تابعیت مؤثر)
۵۴	 گفتار دوم: رویه قضایی در باب تابعیت مضاعف، قبل از کنوانسیون ۱۹۳۰ لاهه
۶۰	 گفتار سوم: قاعده مندی تابعیت مضاعف در کنوانسیون ۱۹۳۰ لاهه
	 گفتار چهارم: رویه قضایی در مورد دکترین تابعیت غالب و مؤثر: نگاهی به قضایای
۶۲	 نوته بام و مرژه

- بند ۲: دعاوی شرکت قبرسی لیپانانکو علیه ترکیه (تحت مفاد معاهده منشور انرژی و قواعد ایکسید)..... ۲۱۵
- بند ۳: دعاوی شرکت‌های معدنی چرچیل و پلنت علیه اندونزی (تحت قواعد داوری ایکسید)..... ۲۱۷
- گفتار سوم: توسعه آیین دادرسی داوری بین‌المللی در روبه‌نفتا..... ۲۱۹
- بند ۱: دعاوی برادران کلایتون و شرکت بیلکون علیه کانادا (تحت فصل ۱۱ نفتا و قواعد انسیترا)..... ۲۱۹
- بند ۲: دعاوی شرکت کانادایی سرمایه‌گذاری موبایل علیه کانادا (داوری تحت فصل ۱۱ نفتا و کنوانسیون ایکسید)..... ۲۲۰
- نتیجه‌گیری..... ۲۲۳
- پیوست‌ها..... ۲۲۹
- ساختار شکلی احکام دیوان..... ۲۲۹
- شرایط چهارگانه مجلس شورای اسلامی برای حل و فصل مسأله گروگانها جلسه ۶۳ دوره اول مجلس، مورخ ۱۳۵۹/۰۸/۱۱..... ۲۳۰
- لایحه قانونی راجع به حل و فصل اختلافات مالی و حقوقی دولت جمهوری اسلامی با دولت امریکا..... ۲۳۱
- بیانیه عمومی دولت جمهوری دموکراتیک و مردمی الجزایر..... ۲۳۱
- بیانیه حل و فصل دعاوی دولت جمهوری دموکراتیک و مردمی الجزایر..... ۲۳۶
- تعهدات دولت ایالات متحده آمریکا و دولت جمهوری اسلامی ایران در مورد بیانیه دولت جمهوری دموکراتیک و مردمی الجزایر..... ۲۳۹
- قانون مربوط به عهدنامه مودت و روابط اقتصادی و حقوق کنسولی بین ایران و دول متحده آمریکا: ۱۳۳۵/۱۲/۲۸..... ۲۴۱
- منابع..... ۲۵۵
- چند اصطلاح حقوقی (به قلم دکتر حسین پیران)..... ۲۷۱
- اساسنامه کمیسیون حقوق بین‌الملل..... ۲۷۷

پیشگفتار

دورانی بشر، کره زمین و آسمان فراز آن را جهان بیکران می‌نامید، هرچند هنوز به بیکرانی واقعی آن واقف نبود. زمانی که در عظمت آن غوطه ور گشت و به نظم آن معترف، نظم را نشانه قدرتِ ناظم و عامل پایداری جهان بیکران دانست. امروزه بشر، در نقش ناظم، هرچند در هیئت یک دولت، همواره با علم به قدرتِ نظم، در تلاش برای مکتوب نمودن قوانینی پایدار برای نظم در جهان بیکران خود است. واقف به این امر که نظم جهانی و پایدار را در صلحی جهانی و پایدار می‌توان یافت. پس اولین قدم در این تلاش، شناسایی و کنترل عامل مقاوم و بازدارنده در برابر این نظم جهانی، یعنی اختلافات و دعاوی بین‌المللی است.

از میان قواعد به تحریر در آمده در باب حل و فصل اختلافات بین‌المللی، مکانیسم حقوقی داوری، مکانیسمی است برای پیاده نمودن نظم در جهانی که در آن زندگی می‌کنیم. مکانیسمی آرمان‌گرا که همگان آن را با ارزش و خود را ملزم به رعایت آن می‌دانند.

ارزش‌ها، معیارهای قضاوت ما در باره کنش‌های بشری اند. ارزش‌های مشترک، پایه وحدت، همبستگی، نظم اجتماعی و نیز یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های هویتِ اشخاص یک گروه (جامعه جهانی) محسوب می‌شوند. ایجاد مجموعه قواعدی متشکل از ارزش‌های مشترک، همانند داوری، انگیزه تبعیت از حقوق بین‌الملل را افزایش می‌دهد.

داوری، ابزاری است برای نیل به مهم‌ترین ارزش مشترک بشریت، یعنی صلح پایدار. داوری، کلید معمای زندانی^۱ است. مکانیسمی خودبسنده و بالقوه، که با ارزش نهادن بر آن و نیز به بهای پی‌گیری آن، به بالفعل تبدیل می‌شود.

۱ - از دیدگاه فلسفی، دو مکتب در راستای اهداف حقوق بین‌الملل وجود دارد: آرمان‌گرایان و واقع‌گرایان. واقع‌گرایان (رئالیست‌ها) از نحوه توزیع قدرت و منافع ملی سخن می‌گویند و آرمان‌گرایان (ایدالیست‌ها) از هنجارها و ارزش‌ها، و هر دو در تلاش برای رسیدن به نظم پایدار.

۲ - نظریه بازی و معمای زندانی:

به موجب این نظریه زمانی که کنشگری در مقابل راه‌حل‌های مختلف قرار می‌گیرد، گزینه‌ای را انتخاب می‌کند که منافع او را تأمین نماید ولو به ضرر کنشگر دیگر. در این وضعیت، نتیجه و بازده بازی صفر است. زیرا هیچ‌کدام از طرفین انگیزه‌هائی برای همکاری ندارند (معمای زندانی). یعنی اینکه هر دو طرف بازی - کنشگران سیاسی - در وضعیت معماگونه‌ای، زندانی می‌شوند. اما برای این که چنین حالتی پیش نیاید، هر کنشگر با محاسبه رفتار و انتخاب طرف مقابل، منطقاً گزینه‌ای را انتخاب می‌کند که متضمن سود هر دو طرف باشد (همکاری). به این

با این حال، در عرصه بین‌الملل، نمی‌توان مجموعه قواعد جامعی را یافت که همگان مطیع آن باشند. این فقدان، رژیم حل و فصل اختلافات بین‌المللی را نیز دربر می‌گیرد.

"کوشش برای تحقق این معنا [یعنی صلح پایدار]، نباید از طریق توسل به تغییری اساسی و به واسطه جهش و طفره، یعنی اضمحلال قانون ناقصی که قبلاً تدوین شده است، انجام شود، بلکه از طریق اصلاحات تدریجی بر مبنای اصولی مبّرم و مُسجّم می‌توان، به تدریج، به عالی‌ترین خیر سیاسی، یعنی صلح دائم، دست یافت."^۱

از آراء دیوان دعاوی ایران - ایالات متحده می‌توان به عنوان یکی از این طُرُق اصلاحات تدریجی، نام برد. اشاره و بسط موضوعات تفسیری آراء دیوان دعاوی ایران - ایالات متحده، در احکام صادره از سوی دیگر نهادهای دادرسی بین‌المللی، نشانه‌ای است از پذیرش و مقبولیت آراء این دیوان در جامعه بین‌المللی. جامعه‌ای که در تلاش برای بهبود روابط در میان تابعان خود و دستیابی به صلحی پایدار است.

لازم به ذکر است که ترجمه‌های ارائه شده از متون و آراء دادرسی‌های بین‌المللی در این کتاب، خلطی است از ترجمه‌هایی که بدان استناد شده و ترجمه صورت گرفته، توسط نویسنده کتاب، از متون اصلی.

با سپاس از راهنمایی‌های همه جانبه اساتید ارجمندم جناب آقای دکتر همایون مافی و سرکار خانم دکتر زهرا محمودی کردی، در اینجا، وظیفه خود می‌دانم تا از استاد بزرگوار، جناب آقای دکتر حسین پیران، که کتاب بنده را با قلم شیوای خود مزین فرمودند، سپاسگزاری نمایم.

باشد که این قدردانی، به شمار سپاس بی پایان من نسبت به یاری بی دریغشان آید.

→

ترتیب راه حل خروج از "معمای زندانی" در روابط بین‌المللی، همکاری است. رئالیست‌ها (واقع‌گرایان)، انگیزه این همکاری را تأمین منافع مالی می‌دانند و ایده آلیست‌ها (آرمان‌گرایان)، اخلاق (ارزش). برگرفته از کتاب: تسون، فرناندو، ۱۳۹۴، فلسفه حقوق بین‌الملل، ترجمه محسن محبی، انتشارات شهر دانش، پاورقی ص ۱۵۱

۱ - کانت، امانوئل، ۱۳۹۳، فلسفه حقوق، مترجم: منوچهر صانعی دره بیدی، تهران، انتشارات نقش و نگار، ص ۲۲۰